

Hvem får ansvaret for barnet mitt hvis jeg dør?

BARNE- OG LIKESTILLINGSDEPARTEMENTET

Hvem får ansvaret for barnet mitt hvis jeg dør?

Mange foreldre er usikre på hva som kommer til å skje med barna deres dersom de selv dør. Dette gjelder kanskje særlig for foreldre som er alene om omsorgen for barna. Denne brosjyren gir veiledning om regelverket, og informasjon om hvordan foreldre på best mulig måte kan sikre barnet en god omsorgssituasjon etter at én eller begge foreldrene er døde. Barneloven §§ 38, 60 a og 63 har bestemmelser om dette. Barneloven kan leses på www.lovdato.no

Det følger av barneloven § 4 a at regler som gjelder om og for en far, gjelder på samme måte om og for en medmor.

Det er den eller de som har foreldreansvar som skal ta avgjørelser om personlige forhold for barnet, bl.a. bestemme hvor barnet skal bo. Dersom ikke spørsmålet om hvem som skal ha foreldreansvar etter et dødsfall avgjøres direkte av loven, skal domstolen ta stilling til hva som vil være den beste løsningen for det konkrete barnet. Mange foreldre ønsker å skrive en erklæring om hva som skal skje med barnet dersom de selv skulle dø. Les mer om viljeserklæringer under punkt 7. Fadderne til barnet, slektninger eller andre nærstående har ingen juridiske plikter eller rettigheter i slike tilfeller.

1 Foreldreansvar for gifte foreldre

Foreldre som er gift har felles foreldreansvar for barna de har sammen. Hvis foreldrene gifter seg etter at barnet er født, får de felles foreldreansvar for felles barn. Foreldre som blir separert eller skilt, fortsetter med felles foreldreansvar hvis de ikke sender melding til folkeregistermyndigheten (skattekontoret) om at en av dem skal ha foreldreansvaret alene.

2 Foreldreansvar for samboende foreldre

Foreldre som bor sammen når barnet blir født, får nå automatisk felles foreldreansvar. Dette gjelder barn som er født etter 1. januar 2006. Som samboere regnes foreldre som er registrert på felles adresse i folkeregisteret eller som har sendt en erklæring om samboerskap til folkeregistermyndigheten.

Før 1. januar 2006 måtte ugifte foreldre sende melding til folkeregistermyndigheten om at de skulle ha felles foreldreansvar. Dette gjaldt også for samboende foreldre. Har de ikke sendt slik melding, har mor foreldreansvaret alene.

3 Foreldreansvar for foreldre som ikke bor sammen

Ugifte foreldre som ikke bor sammen, kan avtale at de skal ha felles foreldreansvar. Avtale om foreldreansvar må sendes til folkeregistermyndigheten for å være gyldig. Mor har foreldreansvaret alene, hvis foreldrene ikke har sendt melding om at de skal ha felles foreldreansvar eller at far skal ha foreldreansvaret alene.

4 Hvis foreldrene har felles foreldreansvar og én eller begge dør

Dersom **foreldrene bor sammen og har felles foreldreansvar** og en av dem dør, fortsetter den gjenlevende å ha foreldreansvar for barna de har felles. Dette gjelder både for foreldre som er gift og samboende. Dette gjelder også i hvis barnet bor sammen med begge foreldrene, for eksempel annenhver uke hos mor og far (delt bosted).

Dersom foreldrene ikke bor sammen, men har **felles foreldreansvar og bostedsforelderen dør**, fører det som regel til at barnet flytter til den andre av foreldrene. Andre som mener at de er bedre egnet til å ta seg av barnet, kan reise sak for domstolen og be om å få foreldreansvaret overført til seg. Sak må reises innen 6 måneder etter dødsfallet. Andre som ønsker å reise sak kan for eksempel være nye sosiale foreldre, bestemor og bestefar eller andre slektninger eller nærstående. I disse tilfellene må domstolen avgjøre hva som vil være den beste omsorgsløsningen for det enkelte barnet.

I tilfeller hvor foreldrene har **felles foreldreansvar og samværsforelderen dør**, fortsetter bostedsforelderen med foreldreansvaret alene og andre kan ikke kreve foreldreansvaret overført til seg.

Hvis foreldrene har **felles foreldreansvar og begge dør**, har ingen foreldreansvar for barnet. Retten må da avgjøre hvem som skal ha foreldreansvaret i framtiden. Se mer om dette under punkt 7.

5 Hvis en av foreldrene har foreldreansvaret alene og én eller begge dør

Hvis mor, far og barn bor sammen når mor dør, vil far som hovedregel få foreldreansvaret overført til seg automatisk, selv om han ikke hadde foreldreansvar før dødsfallet. Andre personer som mener at de er bedre egnet til å ta seg av barnet, kan i slike tilfeller reise sak for domstolen og be om å få foreldreansvaret. Slik sak kan reises for domstolen på det stedet der barnet er bosatt, innen 6 måneder etter dødsfallet. Domstolen skal avgjøre saken på bakgrunn av hva som er best for barnet.

I tilfeller hvor **barnet bor sammen med begge foreldrene**, for eksempel annenhver uke (delt bosted), men **mor har foreldreansvaret alene og hun dør**, vil far få foreldreansvaret overført til seg automatisk. Også i disse tilfellene kan slektninger eller andre nærstående reise sak for domstolen og be om å få foreldreansvaret for barnet.

Hvis barnet **bor sammen med den ene** av foreldrene og han eller hun har **foreldreansvaret alene**, vil et dødsfall føre til at ingen lengre har foreldreansvaret for barnet. Far eller andre som ønsker å få foreldreansvaret må da henvende seg til domstolen der barnet bor. Andre personer som mener at de er bedre egnet til å ta seg av barnet, kan reise sak for domstolen og be om å få foreldreansvaret. En slik sak må reises innen 6 måneder etter dødsfallet. Domstolen skal avgjøre saken på bakgrunn av hva som er best for barnet.

6 Når den ene av foreldrene har forvoldt den andres død

Hvis **gjenlevende forelder er siktet, tiltalt eller dømt for å ha forvoldt den andres død**, skal tingretten på eget tiltak fatte en midlertidig avgjørelse om foreldreansvar. En forelder som ikke har hatt foreldreansvar, vil i slike tilfeller ikke automatisk få foreldreansvaret overført. Det skal foretas en konkret vurdering av barnets beste, samtidig som det skal tas en rask avgjørelse. Etter at siktelsen eller tiltalen eventuelt er frafalt eller dom i straffesaken er endelig, kan forelderens eller andre reise sak om foreldreansvaret. Det er satt en frist for saksanlegg på seks måneder. Dersom ingen reiser sak, skal tingretten av eget tiltak ta sak om foreldreansvar opp til ny behandling.

7 Hvordan domstolen behandler saken

Dersom **ingen har foreldreansvar** for barnet og det bare kommer **ett krav til retten**, skal retten gå med på kravet dersom barnet vil få god omsorg.

Dersom **flere ønsker foreldreansvaret** for barnet, skal retten avholde muntlig forhandling før dommeren avgjør hvem som skal få foreldreansvaret. For å komme fram til hva som er **best for barnet**, må retten ta hensyn til mange forhold som for eksempel om den gjenlevende forelderens ønsker foreldreansvaret, om barnet har tilknytning til andre omsorgspersoner eller søsken, og barnets egen mening. **Når barnet har fylt 7 år skal det få si sin mening før det blir tatt avgjørelser om personlige forhold for barnet.** Når barnet har fylt 12 år, skal det legges stor vekt på barnets mening. Retten kan bare gi foreldreansvaret til noen som kan gi barnet god omsorg.

Hvis noen andre enn gjenlevende far eller mor får foreldreansvaret, som for eksempel tante og onkel, kan retten bestemme at faren eller moren fremdeles skal ha foreldreansvar, slik at det i disse tilfellene kan bli tre personer som har foreldreansvaret sammen. Det er heller ikke noe i veien for at noen kan få foreldreansvaret alene, dersom domstolen finner at det er til beste for barnet.

Foreldrene kan ikke alene avgjøre hva som skal skje med barnet i tilfelle en av dem eller begge dør. Har foreldrene skriftlig gitt uttrykk for hvem de ønsker skal ha foreldreansvaret etter at de selv er døde, bør retten legge vekt på det. En slik **viljeserklæring** vil likevel bare være ett moment av flere i domstolens avveining av hva som skal skje med barnet. En godt begrunnet erklæring som nylig er skrevet, vil ha større betydning enn en eldre erklæring uten begrunnelse. Det stilles ikke krav til formen for erklæring, ut over at den skal være skriftlig. Dersom begge foreldrene har opprettet en viljeserklæring i fellesskap, vil denne trolig tillegges meget stor vekt. I andre tilfeller kan foreldrene være i konflikt, og ikke være enige om hva som er den beste løsningen for barnet. Den som barnet bor fast sammen med kan ha opprettet en erklæring alene. Da må domstolen vurdere hvilken omsorgsordning som vil være best for barnet og avgjøre om den foreliggende viljeserklæringen skal ha større betydning enn andre momenter, som for eksempel barnets biologiske tilknytning til den gjenvlevende forelder.

Dersom **ingen har meldt seg** eller retten gir **avslag på alle krav** om foreldreansvaret skal retten melde fra til barneverntjenesten, som vil overta omsorgen og finne et hjem for barnet.

Utgitt av:
Barne- og likestillingsdepartementet

Kun elektronisk versjon fra www.regjeringen.no

Publikasjonskode: Q-1006 B
Publisert: 12/2009